

9. JUNIJA VSI NA VOLIŠČA!

Referendum o preferencah

Čeprav to v splošnem kaosu italijanske notranje politike še ni prišlo do izraza, bomo čez komaj tri tedne ponovno poklicani na volišča. Na večini sredstev javnega obveščanja po vsej verjetnosti niti v tem času ne bo poglobljenega poročanja o izbiri, ki naj bi jo volilci storili. Gre namreč za temo, ki je vladnim strankam zelo neljuba, za volilne reforme. Pobudniki so sicer zbrali podpise za vrsto referendumov na to temo. Ustavno sodišče pa je vse, razen enega, zavrnilo zaradi formalnih nepravilnosti. Ostal je torej le referendum o preferencah, na katerem bomo odločali, ali bo tudi v bodoče na volitvah mogoče izraziti več preferenc.

DSL vabi svoje somišljenike, naj glasujejo DA. Poglejmo zakaj.

Kdor je že gledal film Il portaborse je lahko videl, kako se preko preferenc lahko nadzoruje glas posameznikov. To je torej sredstvo, ki ga imajo mafija in druge protidemokratske ali kar naravnost kriminalne organizacije, da prisilijo na volilce. Tajnost glasovanja, ki je ena od osnov demokracije, je torej kršena.

Stranke bodo morale izbrati svojo kandidata jasno in ne zakulisno, kot se dogaja danes. To pomeni, da bo izvoljen tisti kandidat, ki uživa zaupanje volilcev. Ne bo se moglo več pripetiti to, kar se je zgodilo lani bivšemu Palermškemu županu Orlando, da je bil izvoljen z ogromnim številom preferenc, nato pa odstranjen, ker so bili na isti listi izvoljeni tudi njegovi naj-

večji sovražniki. Ena sama možna preferenca bo prisilila stranke, da pokažejo svoj pravi obraz. To se tiče tudi vprašanja glasov žensk. Vse liste predstavijo danes ženske med kandidati, da privabijo ženske glasove. Toda te kandidatke niso skoraj nikoli izvoljene.

Pravijo, da referendum pomeni nepotrebno trošenje javnega denarja in sicer 700 milijard lir. Ne pozabimo, da stranke prejmejo od države velike prispevke za volilno kampanjo, ki gredo skoraj v celoti za osebno kampanjo posameznih kandidatov. Če bi volilci imeli možnost ene same izbire bi se ti stroški močno zmanjšali. Da sploh ne omenimo denarja, ki ga nekatere stranke trošijo za kupovanje glasov. Časopisi so prejšnje dni navajali; da stane v Italiji danes en glas okoli 100 tisoč lir. Seveda teh stroškov država ne vrača; toda stranke; ki so "pri koritu", poznajo sisteme, da izravnajo izgube. 700 milijard za zaščito demokracije je vsota, ki si jo italijanska država lahko privošči, saj je v ogromnem državnem primanjkljaju nihče ne bo opazil. Kot nihče ne opazi, ko gredo tisoči milijard neznano kam. Referendum je eno od zelo redkih orožij, ki jih imajo volilci, da prisilijo stranke k spreminjanju volilnih zakonov in torej, da sprožijo razpravo o institucionalnih reformah, na katere se v besedah italijanske stranke pripravljajo že deset let, vendar se jih zaradi svojih ozkih interesov nočejo lotiti.

JUSARSKE VOLITVE NA OPČINAH

Domačini naj sami primerno upravljajo vaško premoženje

Ureditev spominskega parka ali Parka miru, kot ga že desetletja zahteva krajevno prebivalstvo na kraju ustrelitve Pinka Tomažiča in tovarišev ter 71-ih talcev, je pred novo nevarnostjo, ki utegne biti usodna. Ta občutek je imela večina udeležencev nedavnega srečanja s sodnikom Cossujem, ki vodi Komisariat za juserska zemljišča in ki je končno prisluhnil zahtevam openskih organizacij in strank.

Zadeva je krajevnemu prebivalstvu znana, kljub temu pa jo gre obnoviti v glavnih obrisih. Kraj ustrelitve Pinka Tomažiča in tovarišev še vedno uporablja strelsko društvo Federazione tiro a segno in sicer ob dovoljenju italijanskih vojaških oblasti, ki so lastnik strelišča. Razgovori o preureditvi so dolga leta naleteli na gluha ušesa teh oblasti, ki so prepustile pogajanja omenjenemu društvu. Lani pa je juserski odbor odkril, da je del zemljišča, na katerem stoji strelišče, juserska imovina. Zadeva se je torej ugodno premaknila. Vendar tu je nastopila nova težava. Strelsko društvo načrtuje na tem mestu izgradnjo velikega centra, ki naj bi nudil možnost srečanj na ravni Alpe—Jadran in si je zanj že priskrbelo finančno kritje. Kot argument, ki ga uporablja za lokacijo ravno v tem kraju, je dejstvo, da morajo strelska društva po zakonu uporabljati vojaške strukture. (Kaj pa vse vojašnice, ki bodo izpraznjene po načrtu za zmanjšanje vojaških sil v naši deželi?) Zato je

društvo juserski odbor zaprosilo za nakup okoliškega zemljišča. Odbor pa se je zavzel za domači načrt ureditve spominskega parka. Srečanje s sodnikom Cossujem je imelo namen, priti do kompromisne rešitve. Cossu pa je v bistvu podprl društvo, saj je bil mnenja, da je njegova ponudba zadovoljujoča.

Oglejmo si torej to ponudbo. V okviru strelišča bi razmejili (z zidom?) ozek pas, kjer stoji spomenik, ta pas pa bi z nekakšnim hodnikom na strani ceste (kako bi to izgledalo?) povezali s spomenikom talcem. Spominski park bi torej zreducirali na hodnik s spomenikom na obeh koncih. Predlog je za openske organizacije povsem nesprejemljiv.

Tu pa nastopi vprašanje skorajšnjih juserskih volitev. Sedanji odbor je od svoje izvolitve odločno zagovarjal zahteve openskega prebivalstva v tej in tudi v drugih zadevah. S skromnimi sredstvi, ki jih je imel na razpolago, je torej povsem zadostil pričakovanjem volilcev. Toda kaj bi se zgodilo, če bi ne bil potrjen? Nedvomno bodo letos nastopale tudi druge liste, ki bodo povezane z večinskimi strankami na širši ravni. Gre za iste stranke, ki so v vseh teh letih zavlačevale odločitve o ureditvi spominskega parka. Če bodo nadzorovale novi odbor, bo zadeva rešena, toda gotovo ne v skladu z dolgoletnimi zahtevami Opencev.

TČ

RAZMIŠLJANJE PO ZADNJIH UPRAVNIH VOLITVAH

Protislovni izidi nedavnih volitev v nekaterih italijanskih občinah so rezultat spreminjanja italijanske politične družbe

Kako komentirati zadnje upravne volitve? Kaj kažejo? Italijo, ki je vedno bolj razdeljena na dva dela, zmagoslavno pot severnih Leg ali zmago KD in PSI ter poraz DSL? So lahko te volitve sploh reprezentativne ali ne? Zakaj so šle potem tako hitro v pozabo?

Pri Demokratični stranki levice res nima smisla, da bi skrivali negativen rezultat, a moramo vendar upoštevati, da rezultat za našo stranko tokrat NI ENOSMEREN. Volilni izidi za DSL v skupnem seštevku na severu države glede na današnje razmere (upoštevajoč, da je bil pojav Leg prisoten že lani) sploh niso negativni v primerjavi z lanskimi deželnimi volitvami, saj Lege tu priza-denejo v enaki ali večji meri tudi KD in PSI. Tudi na jugu države je v več občinah za DSL rezultat pozitiven glede na lanske volitve - in to v različnih primerih: ko je nastopala sama in ko je imela na listi kandidate komunistične pre-nove ali ko je tvorila enotne levičarske liste. Zaskrbljivo slab ali porazen pa je rezultat v Calabriji, kjer je volila večina tokratnih volilcev.

Ni nam do tega, da bi skušali z besedami prekucniti resnico, a prav je, da resnico vidimo v celoti: ker je bil rezultat za DSL ne le v eni, ampak v več občinah pozitiven, ne moremo sprejeti teze, da je trend na vsedržavnem nivoju vsekakor negativen. Kajti to tezo zagovarjajo in širijo zainteresirani politični krogi in mediji, medtem ko sami strokovnjaki demoskop-skih hiš svarijo, da ta teza ni spre-jemljiva prav zato, ker je rezultat preveč raznolik.

Ponavljamo, da si s tem ne zakri-vamo resnice in težav oziroma dej-stva, da moramo hoditi kot levica navkreber, pa vendar tudi nikakor ni razlogov za obupovanje ali po-trtost. Upoštevajoč okoliščine smo lahko kar optimisti, čeprav se te-žave niso končale. Bližnje volitve na Siciliji bodo verjetno spet zelo težke, saj ima DSL kar dva direktna konkurenta, in sicer Komunistično prenovno ter Orlando vo Reta. A tu smo že pri enem bistvenih vprašanj, ki nas tokrat zanimajo v prvi vrsti: kakšne so posledice dej-stva, da se na volitvah predstavlja poleg DSL tudi Komunistična pre-nova.

Da je za levico cepitev tudi ošibi-tev, je stara politična resnica, o kateri nas uči zgodovina. Zaradi raznolikosti tokratnih volilnih re-zultatov sicer ne moremo iskati v njih potrditve za to tezo, a niti ne dokazov za obratne trditve, češ da naberemo kot levica na ta način še več glasov...Zgleda sicer, da smo v občinah, kjer se je predsta-vila samo DSL, povišali število glasov v primerjavi z lanskimi vo-litvami, medtem ko naj bi šlo v drugih primerih slabše, kajti v teh občinah je seštevek glasov DSL ter Komunistične prenovne nižji od lanskega rezultata KPI. Seveda so to samo ugotovitve brez vsake že-lje po polemiki na resnični levici; prav tako tudi ni razlogov, da bi postale recimo težave DSL razlog za zadoščenje tovarišev Komunistične obnove, kajti to bi bil že hujši znak...Če naj za nekaj koristijo zadnje volitve, potem naj bo to ugotovitev, da našega političnega napora na levici res ne moremo osmis-liti s konkurenco med nami. Naša politična prisotnost ima res-ne cilje, ki jih gotovo ne bomo uresničili, če bomo razprševali glasove. To velja za vse, ki nam je do alternative, do resničnih de-mokratskih sprememb.

NOVO DEŽELNO VODSTVO DSL

Zavihajmo si rokave!

V ponedeljek, 13. maja se je končala zadnja formalna faza v Demokratični stranki levice, ko je deželni komite izvolil vodilne organe stranke. V svojem uvodnem govoru je deželni tajnik Ruffino najprej izrazil zaskrbljenost zaradi prepočasnosti na terenu. Nato je prešel k predlogom v katerih je izrazil svoje mnenje glede tovarišev, ki bi morali sestavljati glavne deželne organe stranke. Ruffino je že na začetku predlagal, da bi v tajništvo stopil tudi prof. Darko Bratina, ki bi posebej skrbel za probleme manjšin, posebno pa za problematiko slovenske manjšine v Italiji. Tajnik je tudi prijetno presenetil, ker je predlagal tajništvo, v katerem so zastopane vse komponente v stranki. Kljub temu pa ni zadovoljil, saj je več tovarišev za go-vorniškimi odrom ostro, ali vsaj kritično razvilo svoje misli glede imenovanj novega tajnika. V svo-jem končnem zagovoru je Ruffino odbil vse napade in razložil, da tajništvo ni bilo sestavljeno po starih kriterijih, kjer bi morali zadovoljiti vse. Nominative je iz-bral po sposobnostih in se hoče zato tega držati. Podčrtal je dej-stvo, da je treba nujno preiti na delovno in politično področje, ker je stranka že preveč časa od-sotna od javnega življenja. Velik kamen spotike je bil predlog o izvolitvi Coste za podtajnika stranke. Že na prejšnji seji dežel-nega komiteja je Costa doživel politični poraz, ko ga je komite odbil po tajnih volitvah, zato so

padali očitki na tajnika, da se ni držal že prej izraženih mnenj.

Glede Slovencev smo tokrat do-bro zastopani na deželnih ravni. Kakor sem že omenil bo Darko Bratina član tajništva, Anamarija Kalc je bila izvoljena v predsed-stvo, med člani direktije pa sta Miloš Budin in Ester Pacor.

Volitve so pokazale, da se velika večina strinja s predlogi tajnika, saj so bili njegovi predlogi spreje-ti z veliko večino. Samo o pro-blemu podtajnika se je marsikaj zataknilo in Costa je bil za las izvoljen, ker je bilo nasprotova-nje proti njemu veliko.

Sestava organov v DSL: Tajnik Ruffino. Člani tajništva: Costa

(podtajnik in odgovoren za isti-tucionalne probleme), Di Biscegl-lie (blagajnik), Salomoni (social-ni resor), Zanolin (ekonomija, delo), Pirella (kultura, propagan-da), in Bratina (manjšine).

Predsedstvo sestavljajo: Mirio Bolzan, Silvano Bacicchi in Ana-marija Kalc. V direktijo so bili izvoljeni: Tonel, Berghinc, Pado-van, Mariuz, Rigonat, Ceccotti, Fortunat, Viezzi, Vosca, Donda, Genovese, Rossetti, Zanolin, Gherghetta, Fedele, Maran, Gas-parotto, Rosa, Travanut, Schia-vi, D'Andrea, Pascolat, Bellina, Perla Lusa, Ceschia, Budin, Es-ter Pacor, Finos in Pegorer.



DOPOLNjuje SE STRUKTURA DSL

Slovenska komponenta pri DSL na Goriškem

Slovenski člani Demokratične stranke levice so 7. maja ustanovili v goriškem Kulturnem domu avtonomno slovensko komponento. Nov statut DSL namreč predvideva možnost avtonomnih skupin v sklopu stranke, kar je še posebej pomembno za Slovence. Poleg deželnih svetovalcev Ivana Bratina in Miloša Budina so prisostvovali slovenski izvoljeni predstavniki in simpatizerji stranke, pokrajinski tajnik DSL Maurizio Salomoni in gost iz Slovenije Emil Milan Pintar, poslanec v slovenskem parlamentu in predsednik vlade v senci, ter Borut Pahor, tudi poslanec, ki v vladi v senci pokriva funkcijo odgovornega za zunanje zadeve. Oba ugledna gosta sta člana stranke demokratične prenoje.

S tako uglednimi gosti je bil večer razdeljen na dva dela. V prvem so bile začitane smernice za avtonomno organiziranost slovenske komponente na Goriškem, v drugem pa sta imela besedo ugledna gosta iz Slovenije. Uvodoma je prinesel pozdrav pokrajinski tajnik Salomoni, ki je v prvem delu govoril v slovenskem jeziku in je povedal, da stranka podpira tako iniciativo. Poleg tega pa še ostaja na prvem mestu boj za juridično zaščito Slovencev v Italiji in se bo zato stranka borila kakor v preteklosti za odobritev zakona o zaščiti.

Deželni svetovalec Ivan Bratina je označil novo pobudo kot nadaljevanje najboljše tradicije KPI, hkrati pa nov korak proti italijanski in evropski levici, ki hoče zagotoviti s svojim multinacionalnim duhom obstoj vseh manjšin. Bratina je tudi pozval vse tovaršice, ki so bili do sedaj v KPI naj se pridružijo novi stranki DSL.

Drugi del večera je bil namenjen posegu dr. Pintarja, ki je začel s podrobno analizo jugoslovanske krize. Pintar je podčrtal dejstvo, da so trenja med republikami zelo močna, vendar je takoj dodal, da ni še prišlo do najhujšega in sicer do praga civilne vojne. To svojo misel je Pintar obrazložil z dejstvom, da je spor degeneriral, vendar gre za spor sistemov. Kot je znano se Slovenija in Hrvaška potegujeta za konfederalno ureditev Jugoslavije, nekateri drugi pa se s tem ne strinjajo in rožljajo z orožjem. Prav rožljanje z orožjem lahko prepreči politično rešitev krize in privede do frontalnega nacionalnega spopada. Pintar je tudi podrobno orisal gospodarske, politične in zgodovinske vzroke, ki so privedli Slovenijo, da se je odločila za samostojnost. Dodal je še, da se jesama komunistična stranka Slovenije začela prenavljati, bodisi v smotih in ciljih kot tudi v svoji politični podobi. Stranka demokratične prenoje danes zasleduje cilje socialdemokracije in se zavzema za nov ustroj tudi na podlagi dela, medtem ko vladna koalicija poudarja samo vlogo kapitala. Glede procesa osamosvajanja je Pintar ostro kritiziral vladno koalicijo DEMOS. Dejal je, da sama koalicija ni sposobna izpeljati osamosvojitve in da

darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad DELA prispevali tovaršice: Bogoljub PERČIČ — Šempolaj 3.000 lir, Emil MAVER — Krmenka 166 3.000 lir, Alojz Krmen — Krmenka 264 3.000 lir, Slavko ŽERJAL — Boršt 3.000 lir, Marcello PETKOVŠEK — 10.000 lir, Slava MISLEJ — Nabrežina postaja 10.000 lir, Rudi SEDMAK — Vižovlje 4.000 lir.

obljubljeni datum 27. junija ostaja le formalen. V glavnem si želi Demos še naprej zagotoviti volilne simpatije, v resnici pa se nahaja v težkem in napetem političnem položaju. Glede ekonomije in novih pristopov k njej, je Pintar razložil in podčrtal razne razvojne točke slovenskega gospodarstva. Pintar je tudi kritično obravnaval določene napake, ki so bile storjene v preteklosti, vendar je dejal, da je treba pohiteti z reformami brez izgubiti glave, sicer bi prenatrženost samo lahko škodovala slovenskemu gospodarstvu.

Borut Pahor "minister za zunanje zadeve" vlade v senci je posegel predvsem, ker si v okviru ekonomske reforme Slovenija želi tudi dobrih odnosov s sosedi Italijani.

Na koncu je zopet spregovoril Ivan Bratina, ki je še enkrat podčrtal pomembnost večera in je napovedal, da se bo slovenska komponenta v kratkem zopet sestala, da bo začela učinkovito delati. Bratina je tudi mnenja, dabo treba zbrati v komponenti predstavnike raznih krajev na Goriškem, ki naj bi izdelali programske teze glede na specifične slovenske problematike in do samega slovenskega vprašanja.

MARKO JARC

VELIKA PRAZNINA V SLOVENSKEM KULTURNEM ŽIVLJENJU

Smrt igralca Silvija Kobala in slikarja Milka Bambiča obubožala tržaško kulturo



V enem samem dnevu smo izgubili dva velika umetnika in človeka. Prezgodaj, odločno prezgodaj nas je zapustil gledališki igralec Silvij Kobal. Tiho se je od nas poslovil slikar in likovni kritik Milko Bambič.

Njuna smrt zapušča v naši sredi veliko praznino. Občutili jo bomo v prihodnji gledališki sezoni, občutili na vseh prihodnjih razstavah in li-

kovnih srečanjih. A od nas se nista poslovila le umetnika. Odšla sta tudi dva velika prijatelja, vedno pripravljena na klepet. Kobal, tih in sentimentalni, Bambič vesel in ironičen. In če bo igralca Kobala in slikarja Bambiča ovrednotila pisana beseda, bo njuno človeško bogastvo živelo v vseh nas, ki smo ju poznali, ju cenili in imeli radi.



Od Silvija Kobala smo se poslovili v sredo, v njegovem drugem domu, v veliki dvorani Kulturnega doma. Igralcu in prijatelju so v slovo spregovorili predsednik SSG Jože Pirjevec, ravnatelj Miroslav Košuta in član ansambla Alojz Milič. Njegovo občinstvo pa ga je še enkrat, zadnjič, nagradilo in se mu zahvalilo z dolgim, toplim in ganljivim aplavzom.

POROČILO IVANA BRATINE NA USTANOVNEM ZBORU SLOVENSKE KOMPONENTE DSL ZA GORIŠKO

Avtonomna sila v boju za pravice Slovencev

V začetku februarja se je na kongresu v Riminiju konstituirala Demokratična stranka levice kot neposredna naslednica Komunistične partije Italije in njene najboljše demokratične tradicije, obenem pa tudi kot nova stranka italijanske in evropske levice. Prva faza prenoje bivše KPI se je tako končala, pred nami pa je z vsemi težkimi nalogami obdobje natančnejšega in učinkovitejšega profiliranja vloge v italijanskem političnem življenju. Današnji ustanovni zbor slovenske komponente DSL za goriško pokrajino je pomemben in sestaven del vseh teh prizadevanj, kolikor daje novi stranki večjezikovni in večnacionalni pečat in jo zato primerno karakterizira tudi z vidika družbeno-prostorske reprezentativnosti.

Slovenski člani bivše KPI smo se aktivno udeležili dolge predkongresne razprave. Glede predloga in oblike nove stranke si nismo bili vedno edini in to je povsem normalno, saj smo v stranko vstopili in v njej delovali vedno kot svobodni in zreli ljudje in ne kot nekakšna zaprta ali od zunaj dirigirana interesna lobby. Tudi danes ni zadržanje do DSL vseh nas enako, nekateri so se odločili, da ne bodo vstopili v novo stranko, drugi čakajo neke na razvoj dogodkov in na konkretne politične poteze in usmeritve bodisi osrednjega vodstva bodisi krajevnih organizacij DSL. Tisti, ki smo se odločno in prepričano zavzeli za prenojo in obnovo mislimo, da je danes potrebno in tudi neizogibno, da se vsi Slovenci, člani bivše KPI, zopet združimo v novi Demokratični stranki levice, kolikor je le-ta prava in popolna naslednica najboljše tradicije KPI tudi do slovenskega zamejskega narodnega vprašanja.

Ne gre po drugi strani pozabiti, da je potreba po prenovi in obnovi nastala predvsem iz dveh razlogov, ki niso in ne morejo biti Slovencem tuji. Politični potresi in pretresi v vzhodni Evropi s koncem monopolne vloge tamkajšnjih komunističnih partij so pomenili spremembo le-teh v demokratične napredne socialdemokratske stranke,

ki delujejo v večstrankarskem slovenska ZKS, danes stranka demokratične prenoje, predstavljata v tem kontekstu zgleden primer. S tem nočemo trditi, da je bila KPI modelirana kot morebitna monopolna stranka, ne gre pa tudi zanikati dejstva, da je del naše zgodovine tudi iskrena povezanost na izkušnje in na prizadevanja vseh držav in partij pri uresničevanju (brez učinkovitih uspehov in z velikimi omejitvami svoboščin in iniciative posameznikov, kot moramo brez zadržkov priznati in poudariti) takih idealov socializma in socialne pravičnosti in enakosti, ki ohranjajo tudi v spremenjenih razmerah dober del njihove vrednosti. Je interes nas naprednih Slovencev, da obdržimo dejansko in idejno povezavo z demokratično levico, ki se oblikuje v postsocialističnih državah in ki jo v Sloveniji najbolj dosledno predstavlja prav stranka demokratične prenoje. To pa lahko naredimo samo če se vključimo v proces prenoje in obnove, ki zajema danes nasploh evropsko levico in ki se v Italiji pojavlja tudi kot nastanek in izoblikovanje DSL. Drugi razlog, ki ga ne moremo nikakor podcenjevati in ki nas tudi sili, da se polnopravno vključimo v formacijski proces največje italijanske levičarske stranke, je konkretna nevarnost, da Slovenci v zamejstvu, ki pripadamo levičarski tradiciji, ostanemo v večji ali manjši meri osamljeni tudi zaradi najnovejših dogodkov, ki karakterizirajo današnjo Slovenijo. Moramo pri tem priznati, da se samo v novi stranki odpirajo možnosti še večjega in svežega doprinosa Slovencev pri oblikovanju današnjim razmeram ustreznega političnega programa. DSL se predstavlja ideološko neobremenjena in popolnoma odprta in svobodna politično organizirana struktura; to pa v trenutku, ko se demokratičnim in naprednim Slovincem v Italiji nalaga odgovornost izrazitejšega organiziranja na levici. Ne more biti namreč več dvomov, da je potrebno, tudi v zvezi z nadaljnjim razvojem demokratičnega političnega življenja v Sloveniji, da se zamejski napred-

ni kader aktivno vključi v krajevne oblastne institucije, kar je mogoče samo preko političnih strank. Novo nastala DSL nudi in zagotavlja popolno avtonomijo in tudi vse možnosti za uveljavitev slovenskega naprednega subjekta, saj je v njenem statutu predvidena možnost posebnega organiziranja stranke tudi z etničnega vidika.

V trenutku, ko smo se odločili za današnji zbor, ki uradno in javno ustanavlja in priznava slovensko komponento znotraj goriške DSL, se tudi kot DSL do Slovencev obvezujemo oziroma, prevzemamo vse stare obveze, ki jih je do Slovencev že imela KPI, obenem pa tudi predlagamo še izrazitejšo in vidnejšo prisotnost Slovencev v novi stranki. Pred nekaj meseci je bil na pobudo izvoljenih predstav-

nikov na listah KPI in na občinskih levičarskih listah ustanovljen klub naprednih slovenskih izvoljenih predstavnikov kot institucionalno predstavništvo večjega dela slovenskih volilcev in neposredni sogovornik pri obravnavanju vprašanj manjšine, bodisi v odnosih z italijansko oblastjo bodisi v stikih z matično Slovenijo. Na podoben način z današnjim zborom ustanavljamo slovensko komponento znotraj DSL kot avtonomen politični oseb, ki bo našel primerno in pomembno mesto v razvejanem in bogatem političnem sistemu, bodisi v Sloveniji, bodisi v zamejstvu. Prepričani smo, da nam bodo pri tem našem ambicioznem programu pomagali vsi Slovenci, ki si želijo učinkovito in moderno stranko na italijanski levici.

Nasvidenje, "6. KROG"



"Pa sva zvozila!" Tako razumemo stisk roke med Igorjem Malalanom in Erikom Dolharjem, živahnima voditeljema televizijske športne oddaje "6. Krog", ki nas je spremljala skozi vso za-

mejsko športno sezono. Po tridesetih ponedeljkih se voditelja oddaje in Ksenja Starec z njenim priljubljenim kvizom "Škrtoč" ter koprski režiser poslavljajo. Nasvidenje, upajmo, jeseni.

RAZMIŠLJANJE PO OBČNEM ZBORU ZSSDI

Naše športne organizacije naj dejavno vplivajo na institucije, stranke ter na upravno življenje

Občni zbor slovenske zamejske krovne športne organizacije je že za nami, tako da ponovno bomo le podatke s tekmovalnih prizorišč, ki pa so, kljub vsemu, v letošnji sezoni po mojem mnenju zelo dobri in nam prinašajo vrsto napredovanj, državnih in deželnih naslovov, nastopov z državno reprezentanco itd. analiza in ocena športnih rezultatov bosta prav gotovo narejeni ob zaključku sezone; v teh vrsticah bi se zato rada zaustavila pri nekaterih aspektih naše telesne kulture, katerih se žal na občnem zboru Združenja slovenskih športnih društev nismo dotaknili ali pa zelo marginalno. Mnenja sem namreč, da se v naših društvih posveča skoraj prvenstveno skrb le športnim rezultatom ter da se zanemarljivo vsa ostala vprašanja, ki so bolj ali manj vezana na telesno kulturo. Sama krovna organizacija ni pospeševala te diskusije; upamo, da bo na podlagi tolikokrat omenjene raziskave, ki jo je opravil Odbor za telesno kulturo pri SKGZ, ta razprava zadobila vendarle nove razsežnosti.

Vprašanj, o katerih bi bilo vredno razpravljati je še in še: demografski padec, odnosi z ostalimi dejavniki manjšine, poročanje, položaj žensk v telesni kul-

turi predvsem kar zadeva vodilne kadre, odnos do politike in institucij, poznavanje naših zmogljivosti, vzgojni vidiki tekmovalnih športov... O tem smo sicer razpravljali na raznih posvetih, izdelana so bila tudi določena stališča, vendar mislim, da med naše športne delavce, oziroma odbornike naših športnih društev niso prodrla. In ravno odborniki posameznih društev so nosilni steber našega telesno-kulturnega gibanja. Vtis imam, da vsako bolj ali manj skrbno neguje svoj vrtiček brez dolgoročnih programov, brez vsakršne analize in povezave s svojim teritorijem; malokdo si postavlja vprašanje počutja posameznega mladega človeka v društvu, v določeni panogi, v odnosu do trenerja, v nečloveških ritmih, ki jih vrhunski šport zahteva. Zdi se mi, da prevečkrat gledamo le na zunanji videz športnih rezultatov in zanemarjamo športnika kot celovito osebo, saj nas želja po rezultatu sili v obravnavo športnika le kot sredstvo za doseg uspeha.

Zelo aktualen je tudi problem odnosa do politike in institucij; še posebej sedaj, ko imamo nekatere zakone, ki posredno ali neposredno zadevajo tudi športne organizacije. Govorim npr. o de-



željem zakonu št. 10 z dne 9.3.1988 ter državnem zakonu št. 142 z dne 8.6.1990 ter o sestavljanju statuten občin in pokrajin, za kar zapade rok 12. junija (vendar bi moral biti podaljšan za tri mesece). Na občnem zboru Združenja je bilo slišati le neko tarnanje, češ, da nas drugi ne upoštevajo, da nas stranke zapostavljajo in podobno. Prevečkrat imam vtis, da smo mi tisti, ki se zapiramo, ki nočemo sodelovati, ki smo sami sebi všeč, ki sami sebi zadostujemo

oziroma, kar je še slabše, se prilagajamo brez večjega ponosa sistemom, ki so v praksi v javnih upravah.

Smatram, da je treba najprej odpraviti ta kvalunkvistični odnos do strank; v zadnjem obdobju se je dokazalo, da so se določena vprašanja rešila (priznanje CONI) zaradi nezainteresiranega posega določenih političnih dejavnikov.

Kar pa zadeva prisotnost v institucijah, si jo je treba izboriti. Že

deželni zakon o decentralizaciji nam daje neke nove možnosti: zakon o krajevnih avtonomijah pa jih še potencira. Novi statuti občin in pokrajin pa nam lahko odprejo še neizkoriščene možnosti. Seveda pa je treba stvari poznati; od nas zahteva prav gotovo veliko več truda, konstruktivnosti in seveda dostojanstva. Samo, če bomo na teh različnih forumih zahtevali priznanja in prispevke za to, kar resnično smo, za to kar resnično z velikimi žrtvami delamo, nas bodo tudi drugi spoštovali. Če pa bomo dopustili, da drugi o nas odločajo, če ne bomo pravočasno ožigosali zgrešene in krivične poteze, potem se prav gotovo ne bomo uveljavili in nas ne bodo upoštevali kot subjekt. Novi odbor Združenja je bil sestavljen z upoštevanjem različnih kompetenc. O tem, če je bila izbrana pot pravilna, se da diskutirati. Če pa je bila pravilna, potem pa lahko brez zadržkov zapišem, da je sestava pomanjkljiva in da ne najdem v njej nikogar, ki bi bil zadolžen za stike s strankami in institucijami.

Žal se bom pri teh razmišljanjih zaenkrat ustavila. O drugih vprašanjih, ki so ravno tako akutna, pa mogoče kdaj drugič.

TAMARA BLAŽINA

SVOBODA, PRAVICA, ENAKOPRAVNOST, MIR, EKOLOGIJA IN VZAJEMNOST

Nekaj poudarkov iz statuta Demokratične stranke levice



Demokratična stranka levice je stranka žensk in moških, ki imajo skupne osnovne vrednote: vrednote svobode, enakosti, solidarnosti, miru, zaščite narave; spoznajo se v političnem načrtu in programu: načrt o demokraciji, ki je pot za socializem; politični program reform za globoko preobrazbo človeške družbe.

Demokratična stranka levice ima svoje korenine v zgodovinskih zakladnicah delovnega in socialističnega gibanja, v izvirni kulturni in politični dediščini italijanskih komunistov, v idealu družbe kot "skupnosti, kjer je svobodni razvoj vsakega posameznika pogoj za svobodni razvoj vseh". Ta perspektiva v svojem načelu svobode prevzema nasledstvo liberalnih in demokratičnih revolucij in jih ponaša preko njihovih zgodovinskih razrednih meja. Številne družbene pridobitve, svoboda in emancipacija, so jo razvile. Številni porazi in napake so jo zaustavili. Spriči nadaljevanja tolikih oblik nadoblasti, propada despotskih režimov, ki so nastali pod imenom komunizma in spriči novih izzivov našega časa stoji delavsko gibanje pred novimi cilji, delavci, moški in ženske, želijo pravičnejšo družbo, bolj demokratično, ki

bi lahko bolje ovrednotila človekove sposobnosti. Premostiti je treba torej zgodovinsko izkušnjo, zbrati in premostiti tradicijo, da bi — v okviru evropskega socializma in v sodelovanju z vsemi naprednimi demokratičnimi silami — prispevali k izgradnji globoko prenovljene (italijanske, evropske, svetovne) levice.

Vanjo zgodovina KPI prinaša neprecenljivo izkušnjo kulture, idej, boja, političnega in civilnega prizadevanja, osebnih in skupnih želja in žrtvovanja.

Demokratično stranko levice ustanavljajo italijanski komunisti in obenem vsi, ki v Italiji vidijo zgodovinsko nujnost novega začetka za celotno levico. Različne politične kulture, idealni vdih in zgodovinske izkušnje prispevajo, v medsebojnih vplivih, k izgradnji skupnih želja in žrtvovanja.

Demokratično stranko levice ustanavljajo italijanski komunisti in obenem vsi, ki v Italiji vidijo zgodovinsko nujnost novega začetka za celotno levico. Različne politične kulture, idealni vdih in zgodovinske izkušnje prispevajo, v medsebojnih vplivih, k izgradnji skupnih vrednot in programov stranke, ki nastaja.

STRANKA ŽENSK IN MOŠKIH. Ker ima za bistveno silo, ki so jo kulturi, politiki in medosebnim odnosom dale ženske s svojim samozavedanjem in ker si postavlja cilj, zgraditi družbo po meri obeh spolov. Ker priznava politično plodnost konflikta med spoloma in priznava politično avtonomijo žensk.

STRANKA SVOBOŠČIN. Ker se bori za pravičnost in pravice,

za samouveljavitev posameznikov, za valorizacijo avtonomije in različnosti. Ker sprejema vrednost in samostojnost verske razsežnosti. Ker se bori za mir in proti vojni, zato da načelo nenasilja ureja sožitje in odnose med posamezniki, narodi, ljudstvi in državami. Ker se zavzema za osvoboditev od vseh oblik zatiranja in nadvlade, ki izhajajo iz sedanjih kapitalističnih družbenih odnosov.

STRANKA ENAKOPRAVNOSTI. Ker nasprotuje krivicam in si postavlja kot cilj humanizacijo in osvoboditev dela, njegovo predstavnost v dejanski novi razčlenjenosti in modernih značilnostih, boj proti izkoriščanju; razvoj lastninskega odnosa moških in žensk nad družbenim bogastvom, ki se kopiči in se deli in nad svojim lastnim delom; nuditi vsem državljanom iste možnosti na civilni in družbeni ravni; priznati družbeno vrednost različnim delom in aktivnostim na področju reprodukcije, v perspektivi premostitve splošne delitve dela: omogočiti, da delavci kot skupnost prevzamejo vlogo subjekta pri globokem reformiranju — intelektualnem in moralnem, tehnološkem in proizvodnem, v zvezi s porazdelitvijo časa in odločanjem o načinu življenja — ki stoji pred družbo v tem prehodu med stoletji.

STRANKA SOLIDARNOSTI. Ker se bori za premostitev groznih razlik med bogatimi in revnimi, med severom in jugom sveta, med razvojem in okoljem, med tistimi, ki razpolagajo z oblastjo, znanostjo, informacijami in tistimi, ki do tega ne morejo priti. Podpira reforma socialne države v smeri družbe, kjer naj bo vsem zago-

tovljena pravica do dela in do družbene varnosti, do osebne ekonomske neodvisnosti, družbe, kjer naj se prizna in podpre družbeno vrednost prostovoljnega dela, osebnih ali skupinskih prizadevanj v okviru organizacij, ki nudijo družbene usluge in razvijajo solidarnost. Ker zavrača rasizem, sovražnost do tujcev, šovinizem, protiljudstvo, netolerantnost in fanatizem.

STRANKA MIRU. Zato, da se v okviru medsebojne soodvisnosti, prepove vsako nasilje med državami in narodi in da konflikte nadzorujejo mednarodne institucije na osnovi prave in rastoče demokratizacije sveta v skladu z načelom o enakopravnosti držav. Za novo ravnovesje odnosov in izmenjav med svetovnim severom in jugom; za izgradnjo Evropske skupnosti, ki naj razpolaga z naddržavnimi pristojnostmi in demokratičnimi institucijami.

STRANKA ZAŠČITE NARAVE. Ker želi sprejemljiv razvoj, ki naj ne sloni na načinih proizvodnje in porabe, ki povzročajo nepopravljivo škodo okolju; za svetovno družbo, ki naj trajno zaščiti naravno ravnovesje na Zemlji in zaščiti pravice bodočih generacij.

Načrt Demokratične stranke levice je demokracija kot pot v socializem na državni in mednarodni ravni. Demokracija ni le zgodovinsko sredstvo procesa emancipacije in osvoboditve: je njen stalni izraz, ki je razviden v konfliktu in stalni težnji po njegovem razreševanju. Cilj Demokratične stranke levice je premostitev družbenih, kulturnih in ekonomskih pregrad, ki se zoperstavljajo razvoju demokracije, postopni demokrati-

zaciji politike, gospodarstva in civilne družbe.

Demokratična stranka levice želi biti ljudska in množična reformistična stranka, ki se ne sklicuje na neko ideologijo ali vnaprej določen model. Stranka, ki sprejema načelo o omejenosti politike in vloge vsake politične sile: ki ne zahteva, da bi zastopala idealna prepričanja vsakega člana; ki se ne zoperstavlja nastanku novih subjektov, gibanj, organizacij civilne družbe; ki ne želi prevzeti vloge državnih institucij. Stranka, ki naj ne bo odvisna od voditeljev, posameznih ali skupine, in razdeljena v izoblikovane struje. V njej naj ima vsaki član in aktivist zajamčene pravice, svoboščine in pristojnosti; v njej naj pride do izraza popolna enakost v možnostih moških in žensk. Demokratična, pluralistična stranka, ki doživlja svojo notranjo razčlenjenost in razlike kot vrednoto in bogastvo in je odprta do drugih. Ki postavlja med svoja načela reformo in prenovo politike, katere način dela in časovna organizacija se morajo prilagoditi konkretnemu življenju občanov in občanek.

V takšni stranki obstajajo drug ob drugem in sodelujejo različni politični in kulturni pogledi, ki si postavljajo cilj, doseči enotnost v politični akciji. Pravilo večinskega odločanja sloni na polnem priznanju pluralizma tudi v avtonomnih oblikah in instrumentih različnih politično-kulturnih pogledov.

Demokratična stranka levice si prizadeva za zgodovinski preokret v Italiji v odnosih med državljanji in državno upravo, za prerod demokracije, za ponovno ustanovitev države, za vladno alternativo.

REFORMA ZAKONODAJE O KRAJEVNIH UPRAVAH IN NAŠA STVARNOST

Statuti, ki bodo prezrli slovensko manjšino so v nasprotju z določili in duhom zakona

Kako doseči, da bodo občinski in pokrajinski statuti v naših krajih docela upoštevali in priznali — v svojih formulacijah — pravic do javne rabe slovenskega jezika v vseh njenih aspektih je nedvomno zapleteno vprašanje in prizadevanje za doseg takega rezultata bo zahtevno in težko. Po eni strani bo treba najti soglasje političnih sil glede samih predlogov v zvezi s formulacijami o pravici do rabe jezika, po drugi pa, tudi če bo obstajala prava politična volja, ni težko predvideti — glede na dosežanje izkušnje — da bodo nadzorni organi postavili svoje ovire in se poslužili dokaj restriktivnih tolmačenj obstoječega normativa. — Pri oblikovanju statuten pa bo svojo težo imelo tudi obstoječe stanje v posameznih stvarnostih in sedanja stopnja uveljavljanja slovensčine v posameznih občinah. V tržaški pokrajini glede tega lahko postavimo ločnico med štirimi okoliškimi občinami (Dolina, Repentabor, Zgonik in Nabrežina) in drugimi krajevnimi ustanovami (tržaška občinska in pokrajinska uprava, občina Milje). — V štirih okoliških občinah tržaške pokrajine bo izhodišni položaj za oblikovanje statuten dosti boljši kot drugod. V okviru svojih pristojnosti so se omenjene občinske uprave aktivno prizadevale za uveljavljanje slovenskega jezika na občinski ravni. Pri tem so se stalno sklicevale na ustavne ter druge norme, na odloke zavezujoče vojaške uprave, na Posebni Statut, priložen Londonski spomenici itd. Še vedno npr. služi kot pravni temelj pravice do rabe slovenskega jezika ukaz ZVU z dne 2. septembra 1949, št. 183, na podlagi katerega lahko občinski sveti poslujejo v slovenskem jeziku. Kljub pomanjkanju trdnih in gotovih pravnih okvirov (po nekem tolmačenju, ki še vedno prevladuje) so te uprave v vsem povojnem času dosledno zagovarjale in tudi v praksi jamčile enako dostojanstvo slovenskega jezika v odnosu s italijanskim — seveda v okviru svojih pristojnosti (problem občinskih smerokazov, javnih občinskih napisov, itd.) S primernimi določili v občinskih pravilnikih (pravilniki o občinskem osebju, pravilniki za določitev opravljanja natečajev in kriterijev ocenjevanja izpitov in nalogov) so okoliške občine uspele uveljaviti pravico posameznika, da v odnosu z občinsko upravo uporablja slovenski jezik in da mu na občini odgovarjajo v istem jeziku. To je seveda bolj shematsko povedano, ker so v resnici občinske uprave uporabljale med seboj različne formulacije (nujno potrebno znanje slovensčine ali znanje slovensčine kot prednost pri zaposlovanju), ne glede na to pa je bilo vprašanje slovensčine dokaj pozitivno rešeno, a zaradi pomanjkanja zakona še vedno ne optimalno. Eden najbolj vidnih znakov tega prizadevanja so npr. dvojezični vzorci, dvojezični formularji, ki jih občine Dolina, Zgonik, Repentabor in Devin—Nabrežina uporabljajo pri svojem vsakodnevnem delovanju. Pravi simbol tega prizadevanja je dvojezični vzorec za osebne izkaznice, ki je bil večkrat pod udarom (spominimo se npr. na pismo bivšega nabrežinskega župana Locchia in na — za nas delno pozitivno — odgovor ministra Scottija). Sprito tega uveljavljanja slovensčine v teh štirih občinah je jasno, da bo prvi namen in cilj slovenskih krajevnih upraviteljev pri izdelavi statuten ohranitev obstoječega stanja in vključitev pozitivnih elementov, ki jih zasledimo pri rabi slovensčine, v ustrezne statutarne norme. Pravi preizkusnikamen, če ga lahko tako imenujemo,



V Prosvetnem domu na Opčinah je bila 5. maja razprava o novem statutu tržaške občine, ki sta jo priredili svetovalski skupini Slovenske skupnosti in Demokratične stranke leve v vzhodnokraškem rajonskem svetu.

pa bo občina Devin—Nabrežina zaradi zmanjšane politične moči naše skupnosti v tej občini.

V zvezi s problematiko javne rabe slovensčine pa so razmere na Pokrajini in Občini Trst bistveno drugačne od tistih, ki veljajo v okoliških občinah, in to v prvi vrsti zaradi večkratnega odklonilnega odnosa teh uprav do naše manjšine, do njenih zahtev in hotenj. Primeri tega odklonilnega odnosa so obče znani in tako kričeči, da ne potrebujejo dodatnih komentarjev (pomislimo samo na znano Staffierijevo okrožnico o rabi jezika, na novi predlog pravilnika za rajonske svete, na zreducirano vlogo občinske prevajalske službe itd.).

Ni stvar prerokov, če rečemo, da bo treba v tržaškem primeru vložiti veliko energij in naporov pri iskanju soglasja tudi pri takih silah, ki tradicionalno nasprotujejo našim zahtevam. (Bolje ne pretiravati z iluzijo, da bi nas statutarne formulacije nato povsem zadovoljile). Problem zase, na katerega bomo morali biti tudi pazljivi, pa predstavlja občina Milje, ki je s svojo slovensko problematiko zadnje čase bolj odmaknjena v naših sredah.

Če po tej kratki in zato pomanjkljivi analizi strnemo v en sam stavek statutarne problematiko na Tržaškem, lahko rečemo, da obstaja po eni strani vprašanje, kako ohraniti in kvečjemu potrditi in razviti določeno, s težavo uveljavljeno, raven zaščite; po drugi pa kako vključiti v statute zadovoljive formulacije v zvezi z rabo slovensčine.

Konkretno se prav v zvezi s pravico do rabe slovensčine porajajo nove dileme, ki so izraz različnih izhodišč, različnih stvarnosti, v katerih se Slovenci nahajamo v tržaški pokrajini.

Kako formulirati člene o javni rabi slovenskega jezika? Je dovolj izdelati neko splošno, načelno normo o rabi jezika, ali je boljše pravico do javne rabe slovensčine ustrezno razčleniti tako, da bi statut vseboval posamezne norme o pravici posameznika do uporabe slovensčine v odnosih z občinskimi oblastmi in z občinskimi uradi, o pravici občinskega izvoljenega predstavnika, da uporablja svoj jezik v okviru delovanja in izvrševanja funkcij, o pravici do materialnega izpričevanja zunanjih znakov prisotnosti slovenske manjšine in njenega jezika (t.j. vidna dvojezičnost) in še bi lahko naštevali.

Jasno je, da moramo znati na take dileme odgovoriti "elastično" in po potrebi prilagoditi statutarne besedilne krajevne stvarnosti. — Zgoniki in repentaborski statut prav gotovo ne bosta vsebovala istih določil kot statut tržaške občine ali tr-

žaške pokrajine. Tu bi bilo nevarno si delati utvare. To, kar velja za Dolino, ni rečeno, da bo veljalo za Nabrežino in obratno. Vsekakor kljub priznanju različnosti, različnih stvarnosti in izhodišč bo treba ohraniti nekaj skupnih načelnih točk zlasti pri vprašanju rabe jezika in jih skupno postavljati na vseh forumih. Nevarno pa bi bilo (in to odpira drugo vprašanje), da bi v spornih situacijah takorekoč delegirali reševanje odprtih problemov pravilnikom. Če nam ne uspe vključiti določene formulacije v občinski statut, bomo lahko dosegli kasneje isti cilj s pravilnikom, ali če smo v dvomu, da bi lahko nadzorni odbor zavrnil neko normo, jo bomo skušali v drugačnih razmerah uveljaviti s pravilnikom.

Tu se postavi v vso resnostjo vprašanje vsebine statuta po eni strani in pravilnika na drugi. Sam zakon 142 nam o tem govori v 4. in 5. členu.

DRUGI ODSTAVEK 4. ČLENA

V okviru načel, ki jih postavlja zakon odloča statut temeljne norme za organizacijo ustanove in še posebej določa pristojnosti organov, ureditev uradov in javnih storitev, oblike sodelovanja med občinami in pokrajinami ter oblike ljudske participacije, decentralizacije in pristopa državljanov k informacijam in upravnim postopkom.

5. ČLEN

V spoštovanju zakona in statuta sprejmeta občina in pokrajina pravilnike za organizacijo in delovanje ustanov in organizmov soudeležbe ter za delovanje organov in uradov in za opravljanje funkcij.

Gotovo je tukaj stvar tolmačenja teh dveh členov, da od primera do primera ugotovimo, kaj mora iti v statut in kaj v pravilnik oz. katera je najboljša razporeditev raznih občinskih norm med statutom in pravilniki. Ne glede na to pa je z manjšinskega vidika brez dvoma boljše, da najpomembnejša določila o rabi jezika dobijo statutarno vrednost, saj bi to pomenilo dodatno jamstvo za našo skupnost.

Statuti namreč kot najpomembnejši normativni akti — na pokrajinski in občinski ravni — pogosto potemtakem vse druge občinske in pokrajinske bodisi normative (pravilniki/poslovniki) bodisi upravne akte. Statut bo skupaj z zakonom "parameter legitimnosti" občinskih in pokrajinskih ukrepov, ki bodo morali biti v skladu z osnovnimi določili statuta. (Nel rispetto della legge e dello statuto).

Poleg tega že sam postopek za sprejetje statuta nudi zagotovilo za večjo trajnost tega akta v primerjavi s pravilniki. Člen 4 zakona 142 namreč pravi, da je statut odobren s strani občinskega sveta. Če zanj glasuje dvotretjinska večina izvoljenih svetovalcev. Če omenjena večina ni prvotno dosežena se glasovanje ponovi v roku 30 dni na naslednjih zasedanjih, in je statut sprejet le z dvakratnim privoljenjem absolutne večine izvoljenih svetovalcev — kot je razvidno statut potem takem ne bo zlahka postal "talac" kontingentnih političnih trenutkov, ampak vsaka statutarne sprememba bo zahtevala svoj napor in rigorozno proceduro (kar pa ne velja za normalne pravilnike) po 3. in 4. odstavku člena 4 zakona 142.

Prav zaradi teh značilnosti bi bilo bolje (tam, kjer je to mogoče), da bi statut upoštevali oziroma vsestransko priznali specifično slovenskega prebivalstva in s tem tudi pravico do javne rabe slovenskega jezika v vseh njenih obrisih. Detaljni normativ o konkretnem funkcioniranju uradov in organov občinskih pa je domena pravilnikov.

Uveljaviti to temeljno zahtevo ne bo lahko. K vsemu temu, kar smo doslej povedali, bi lahko še dodali, da bo prav pomanjkanje zaščitnega zakona za marsikatero politika, upravitelja, ali nadzornika koristen alibi ali opravičilo za omejevalno tolmačenje statutarne avtonomije krajevnih uprav in celo za omejevalno tolmačenje že obstoječih in v praksi uveljavljenih določil. Tako omejevalno tolmačenje pa je nedvomno v nasprotju s celo vrsto pravnih aktov tudi mednarodnega značaja in ne upošteva vseh tistih pozitivnih elementov, ki prihajajo iz italijanske sodnega sistema (tu bi lahko razpravljali o učinkih znane razsodbe ustavnega sodišča št. 28 iz leta 1982. Obstaja konkretna bojazen, da bo tako restriktivno tolmačenje spet na pohodu prav pri izoblikovanju ali odobritvi občinskih in pokrajinskih statuten.

Tudi dosedanje izkušnje z nadzornimi telesi nam ne vlivajo pretiranega optimizma. Dovolj je, da se spomnimo vsaj treh dogodkov v zvezi s tem:

a) Statut Kraške gorske skupnosti: Statut je bil dolga leta zavržen prav zaradi formulacije v zvezi s slovensko prisotnostjo na območju KGS in s priznanjem pravice do rabe slovensčine. Zelo zanimivo je pri tem primerjati prvotno in sedanje besedilo statuta KGS.

b) Drugo je afera okrog posebne doklade za dvojezičnost, o kateri govori člen 60 delovne pogodbe za uslužbenca krajevnih uprav, sprejet z odlokom predsednika Republike št. 268 iz leta 1987 "ta doklada naj bi veljala za osebe v ustanovah, v katerih je institucionalno v veljavi dvojezičnost z značajem obveznosti". Kot je znano, se je pri nadzornih organih utrdilo najožje tolmačenje glede veljavnosti pravice do posebne doklade v odnosu do javnih uslužbencev s profesionalnim znanjem slovensčine.

c) Tretji dogodek je nedavna razsodba državnega sveta, ki dejansko prepoveduje rabo slovensčine v tržaškem pokrajinskem svetu. Zaskrbljujoče je zlasti dejstvo, da tudi s to razsodbo, ki je sicer v nekaterih formulacijah zelo kontraktarna pride spet do izraza stališče, da je vprašanje pravice od javne rabe slovensčine v pristojnosti države in državnega zakonodajalca in da "manjšinska zaščita" kot taka ni načelo, ki bi vplivalo na delovanje vseh javnih oblasti na različnih nivojih temveč predmet poseganja državnega zakonodajalca.

Kljub negativnim izkušnjam iz preteklosti in slabim znakom v sedanosti je treba realistično pristopiti k problematiki statutarne besedil brez pretiranega optimizma, da bodo naše zahteve zlahka sprejete. Po drugi strani, pa se je treba zavedati važnosti te problematike in biti prepričani, da se bo s strokovnimi in političnimi sredstvi lahko marsikaj koristnega doseglo.

S slovenskim vprašanjem, z vprašanjem obstoja in razvoja slovenske manjšine, z vprašanjem pravice do javne uporabe slovenskega jezika se bodo morale nujno soočiti vse občinske in pokrajinske uprave na ozemlju, na katerem živi naša skupnost. Ta trditev pa izhaja iz same vsebine statuta, tako kot ga postavlja zakon 142.

Drugi člen zakona definira namreč občino kot "ente locale che rappresenta la propria comunità, ne cura gli interessi e ne promuove lo sviluppo", medtem ko pokrajina "cura gli interessi e promuove lo sviluppo della comunità provinciale".

— poudarek je na interesih in na razvoju občinske oz. pokrajinske skupnosti, poleg tega ima občina tudi svojo predstavniško vlogo. Četrty člen zakona 142 pa jasno govori o "lastnih statutih", to se pravi o dokumentih, ki morajo izražati specifične lastnosti občine ali pokrajine: "I comuni e le province adottano il proprio statuto". Besedo "proprio" je treba še posebej poudariti.

Statuti, ki ne bi primerno upoštevali prisotnosti slovenske manjšine in njenega jezika na občinskem ali pokrajinskem ozemlju, bi bili v nasprotju z duhom zakona 142. Pri oblikovanju statutarne besedil se ni mogoče zglodovati zgolj po vnaprej določenih vzorcih, brez obravnave krajevne problematike. Statutarne avtonomije občin in pokrajin predpostavlja, da občine in pokrajine izkoristijo svoje pristojnosti v skladu z dejanskim stanjem, z zgodovino, s kulturo, s tradicijami, z interesi svojih skupnosti.

Prisotnost Slovencev, njihovega jezika, je na tem ozemlju neizogibno dejstvo, s katerim se morajo vsi javni faktorji soočiti in to na primeren in ustrezen način.

PAVEL SLAMIČ